

Evolucijske osnove socioseksualnosti

Štuc, Martina

Undergraduate thesis / Završni rad

2011

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:518137>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-11**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij Psihologije

Martina Štuc

Evolucijske osnove socioseksualnosti

Završni rad

Mentor: Prof.dr.sc. Igor Kardum

Osijek, 2011

SADRŽAJ

SAŽETAK	2
UVOD	3
1. TEORIJSKA OSNOVA SOCIOSEKSUALNOSTI	4
1.1. Teorija diferencijalnog roditeljskog ulaganja	4
1.2. Preferencija prema određenim obilježjima	4
1.3. Biološka sigurnost roditeljstva	5
2. MJERENJE SOCIOSEKSUALNOSTI	5
3. SPOLNE RAZLIKE U SOCIOSEKSUALNOSTI	6
3.1. Ženska socioseksualnost rezultat je dviju reproduktivnih strategija	6
3.2. Socioseksualnost kod muškaraca u pozitivnoj je korelaciji s tjelesnom simetrijom	7
3.3. Fizička atraktivnosti kao adaptivna karakteristika	7
3.4. Omjer spolova potomaka s obzirom na socioseksualnu orijentaciju roditelja	7
3.5. Utjecaj nerestriktivne socioseksualne orijentacije na ponašanje, stavove i motivaciju	8
4. SOCIOSEKSUALNOST I IZBOR ROMANTIČNOG PARTNERA	8
4.1. Preferencije pri izboru partnera	9
4.2. Veća varijabilnost u odgovorima unutar spolova	10
4.3. Preferencije pri izboru partnera osoba ovisno o socioseksualnoj orijentaciji	12
4.4. Model R-K	13
5. CRTE LIČNOSTI POVEZANE SA SOCIOSEKSUALNOŠĆU	14
5.1. Crte ličnosti i socioseksualnost	14
5.2. Crte ličnosti i kratkoročne veze	15
6. ULOGA ZDRAVSTVENOG I DRUŠTVENOG RIZIKA	16
6.1. Bračno tržište i socioseksualnost	16
6.2. Maloljetničke trudnoće	16
6.3. Zdravstveni rizik	17
7. EKONOMSKE ODREDNICE SOCIOSEKSUALNOSTI	18
7.1. Spolne razlike u socioseksualnosti ovisne o ekonomskom razvoju	19
7.2. Gustoća naseljenosti	19
8. Utjecaj stresa na socioseksualnu orijentaciju	19
9. Teorija životnih događaja – okosnica istraživanjima reproduktivnih strategija	20
ZAKLJUČAK	21
LITERATURA	22

SAŽETAK

Socioseksualnost se odnosi na individualne razlike u potrebi za emocionalnom bliskošću i povezanošću s partnerom prije stupanja u seksualne odnose. Pojedincima s takozvanom nerestriktivnom socioseksualnom orijentacijom potrebno je manje bliskosti i povezanosti s partnerom prije stupanja u spolne odnose nego pojedincima s takozvanom restriktivnom socioseksualnošću (Kardum, prema Hrgović, Polšek, 2004). Na varijacije u socioseksualnoj orijentaciji utječu različiti čimbenici, počevši od spola, urođenih crta ličnosti, prisutnost visokog rizika od zaraze spolno prenosivim bolestima ili pak parazitima kao i ekonomski razvoj pojedine zemlje. Jasniji opis tih čimbenika kao i implikacija koje socioseksualna orijentacija ima na čovjeka iz perspektive evolucijske psihologije, bit će prikazan u ovom radu.

Ključne riječi: socioseksualnost, restriktivna i nerestriktivna socioseksualna orijentacija, izbor partnera

UVOD

Socioseksualnost je naziv za teorijsku osnovu kojom evolucijska psihologija omogućuje identifikaciju važnih individualnih razlika. Ova karakteristika, koja ima izravno podrijetlo u evolucijskoj teoriji, intenzivnije se istražuje posljednjih pedesetak godina. Socioseksualnost je pojam koji objašnjava razlike u spremnosti pojedinaca da se upuste u seksualnu vezu bez bliskosti, vjernosti i drugih odrednica emocionalne povezanosti. U odsutnosti takvih indikatora emocionalne vezanosti pojedinci nerestriktivne socioseksualnosti redovito stupaju u spolne odnose dok pojedinci restriktivne orijentacije to najčešće ne čine (Simpson, Gangestad, 1992). U odnosu na restriktivne pojedince, nerestriktivni su skloniji seksualnim odnosima s više partnera u istom vremenskom periodu. Njihovu vezu karakterizira nisko ulaganje, manja privrženost, ljubav i vezanost uz partnera. Nerestriktivni partneri preferiraju i češće imaju partnere koji su fizički atraktivniji, istaknutiji i koji imaju viši socijalni status, dok restriktivni pojedinci preferiraju partnere koji su ljubazni, odani, odgovorni i vjerni. U radu će biti prikazane teorijske osnove socioseksualnosti.

Kad je riječ o faktorima koji utječu na smjer socioseksualne orijentacije kod pojedinca, uzrok se često može pripisati spolu, budući da su muškarci češće nego žene nerestriktivne socioseksualne orijentacije, ali i mnogim drugim faktorima. Naime, pojedine crte ličnosti, poput ekstraverzije, u pozitivnoj su korelaciji upravo s nerestriktivnom socioseksualnom orijentacijom. Evolucijska objašnjenja ženske socioseksualnosti govore o dvjema različitim reproduktivnim strategijama koje su bimodalno raspoređene u populaciji dok mušku socioseksualnost objašnjavaju putem stupnja tjelesne simetrije. Također, iz evolucijske perspektive gledano, postoji razlika u omjeru spolova potomaka ovisno o socioseksualnoj orijentaciji roditelja, drugim riječima, žene nerestriktivne socioseksualne orijentacije rađaju u prosjeku više sinova od žena restriktivne orijentacije koje rađaju više ženskih potomaka. U radu će biti riječ i o povezanosti socioseksualnosti i izbora romantičnog partnera. Naime, pokazano je da socioseksualna orijentacija utječe na preferencije pri izboru partnera. Na primjer, osobe nerestriktivne socioseksualne orijentacije preferiraju ili imaju za partnere atraktivne, društveno poželjne, pomalo neodgovorne osobe, osobe koje imaju povijest kratkotrajnih veza te često ne očekuju da će veza dugo trajati, postižu manje bodova na skali ljubavi prema partneru, imaju karakteristiku niske inhibicije, visoko su ekstravertirani te fizički i seksualno privlačni. S druge strane osobe restriktivne socioseksualne orijentacije preferiraju osobe prosječnog izgleda koje se ne smatraju atraktivnima, ali koje posjeduju dobre socijalne vještine, vjerne su te žele obitelj i djecu (Simpson, Gangestad, 1992). Kad je

riječ o socioseksualnoj orijentaciji, pokazano je da je ona uvelike ovisna o zdravstvenom i društvenom riziku koji prati određeno spolno ponašanje u pojedinoj zemlji. Također, ta orijentacija ovisi i o ekonomskom razvoju određene zemlje, gustoći naseljenosti, a u radu se spominje i teorija životnih događaja koja ističe da su psihološki indikatori ženinih prošlih iskustava u vezama povezani s predviđanjem ženinog sadašnjeg ponašanja u romantičnim vezama, a time i socioseksualnom orijentacijom.

1. TEORIJSKA OSNOVA SOCIOSEKSUALNOSTI

Teorijsku osnovu socioseksualnosti čine evolucijske koncepcije koje govore o faktorima koji utječu na izbor partnera u onih vrsta čije potomstvo zahtijeva izrazito roditeljsko ulaganje i brigu, kao što je to slučaj i s ljudima.

1.1. Teorija diferencijalnog roditeljskog ulaganja

Prva je teorija diferencijalnog roditeljskog ulaganja, koja govori da stupanj izbirljivosti pri izboru spolnog partnera ovisi o stupnju ulaganja u zajedničko potomstvo. U većine vrsta, uključujući i ljude, ženski spol više ulaže u potomstvo nego muški, pa su zato ženke/žene znatno izbirljivije u pogledu spolnog partnera nego mužjaci/muškarci. Ako su svi ostali faktori jednaki, ženski je spol skloniji izabrati onog spolnog partnera koji može i spreman je investirati u nju i njezino potomstvo, jer se time povećava vjerojatnost njihova preživljavanja.

1.2. Preferencija prema određenim obilježjima

Međutim, postoje i neki drugi faktori koji su uključeni u izbor spolnog partnera. Jedan takav jest njegova prikladnost, odnosno posjedovanje takvih karakteristika koje ga čine privlačnim suprotnom spolu, bez obzira na njegovu sposobnost i spremnost za ulaganje u potomstvo. Naime, još je od tridesetih godina prošlog stoljeća poznat selekcijski proces koji se temelji na pretpostavci da ženke mogu imati nasljednu preferenciju prema nekim nasljednim obilježjima mužjaka, vjerojatno zbog toga jer preferirano obilježje govori o njegovoj boljoj genetskoj kvaliteti, odnosno o većoj vjerojatnosti preživljavanja. Sparivanje s takvim mužjakom dovest će do brojnog potomstva koje će također imati to obilježje, pa će i

ono biti privlačno ženama, odnosno do ženskog potomstva koje će također preferirati to obilježje u mužjaka. Taj se kružni selekcijski proces može nastaviti sve dotle dok preferirano obilježje ne postane toliko pretjeran teret za mužjaka da mu ono počinje smanjivati vjerojatnost preživljavanja.

1.3. Biološka sigurnost roditeljstva

Treća teorijska koncepcija važna za razumijevanje interindividualnih razlika u socioseksualnosti jest biološka sigurnost roditeljstva. Naime, u svih 4000 vrsta sisavaca i 257 vrsta primata, uključujući i ljude, oplodnja se događa u tijelu ženke/žene, a ne u tijelu mužjaka, muškarca. Ta elementarna činjenica reproduktivne biologije proizvela je jedan od najvažnijih problema s kojim su se susretali naši muški preci, problem sigurnosti očeva. Ako su svi ostali faktori jednaki, mužjak/muškarac će pri izboru reproduktivne partnerice preferirati onu koja će mu u većoj mjeri jamčiti sigurnost očeva.

Iz navedenih teorijskih koncepcija slijedi da žene i muškarci pri izboru spolnog partnera moraju rješavati različite probleme. Dok je muškarcima primaran problem povećanje sigurnosti očinstva, ženama je važnije riješiti probleme vezane uz izbor partnera koji može i koji je spreman ulagati u potomstvo te koji ima takve genetske kvalitete koje mogu osigurati reproduktivnu prednost svojem potomstvu (Kardum, prema Hrgović, Polšek, 2004).

2. MJERENJE SOCIOSEKSUALNOSTI

Za mjerenje socioseksualnosti razvijeno je nekoliko mjernih instrumenata, a u novije se vrijeme najčešće koristi Upitnik socioseksualne orijentacije (Sociosexual Orientation Inventory , SOI, Simpson i Gangstead, 1991). Ovaj se upitnik sastoji od čestica na kojima ispitanici procjenjuju svoje stvarno seksualno ponašanje (npr. "S koliko ste različitih partnera imali seksualni odnos u proteklih godinu dana?"), zatim čestinu misli o seksualnom ponašanju (npr. "Koliko često razmišljate o seksu?") te stavove o usputnom seksu (npr. "Mogu zamisliti da mi je ugodno i da uživam u usputnom seksu s više različitih partnera.") (Kardum, prema Hrgović, Polšek, 2004).

3. SPOLNE RAZLIKE U SOCIOSEKSUALNOSTI

Dio varijance koja leži u osnovi socioseksualnih ponašanja i stavova može se objasniti spolnim razlikama. Naime, muškarci znatno češće nego žene pokazuju obilježja nerestriktivne socioseksualnosti. Međutim, kroz gotovo sve ispitivane indikatore socioseksualnosti varijabilnost odgovora unutar svakog spola znatno premašuje varijabilnost koja postoji između muškaraca i žena.

3.1. Ženska socioseksualnost kao rezultat dviju reproduktivnih strategija bimodalno je raspoređena u populaciji

Dosadašnja istraživanja pokazuju da je genetska varijanca socioseksualnosti u žena bimodalno distribuirana, što se najčešće interpretira postojanjem dviju alternativnih reproduktivnih strategija, stabiliziranih u populaciji procesom selekcije ovisnoj o frekvenciji. Naime, žene s restriktivnom socioseksualnom orijentacijom lakše mogu osigurati ulaganje muškarca u potomstvo jer takva seksualna strategija dovodi do snažnije emocionalne povezanosti i povećane sigurnosti u očinstvo. Međutim, reproduktivna uspješnost žena ne ovisi samo o preživljavanju potomstva nego i o njegovoj reproduktivnoj vrijednosti, čemu u znatnoj mjeri mogu doprinijeti genetske kvalitete muškarca. Restriktivna socioseksualnost smanjuje vjerojatnost za reprodukciju s genetski vrednijim muškarcem ako u populaciji postoje i žene s nerestriktivnom socioseksualnošću. Dobitak od restriktivnog seksualnog ponašanja (muškarčevo ulaganje u potomstvo) plaća se cijenom u obliku manje vjerojatnosti reprodukcije s potencijalno genetski vrijednim muškarcem. Naime, kada bi takav muškarac ulagao samo u potomstvo s jednom ženom, to bi smanjilo njegovu reproduktivnu uspješnost, a osim toga njegove mu karakteristike ionako olakšavaju seksualni pristup većem broju žena. Dakle, restriktivna i nerestriktivna ženska seksualnost dvije su alternativne reproduktivne strategije koje su se razvile tijekom naše evolucijske prošlosti, od kojih svaka ima određenih reproduktivnih prednosti i nedostataka. I žene i muškarci s nerestriktivnom socioseksualnošću spremnije ulaze u kratkotrajne veze, dok su osobe obaju spolova restriktivne socioseksualnosti više zainteresirane za dugotrajne veze koje karakterizira emocionalna bliskost s partnerom (Kardum, prema Hrgović, Polšek, 2004).

3.2. Socioseksualnost kod muškaraca u pozitivnoj je korelaciji s tjelesnom simetrijom

Socioseksualnost u muškarca pozitivno je povezana s tjelesnom simetričnošću, jednim od indikatora kvalitete genetskog materijala. Naime, različite genetske anomalije i stresni okolinski događaji dovode do odstupanja od bilateralne simetrije lica i tijela, pa pojedinci koji se s tim događajima bolje suočavaju imaju manju asimetriju lica i tijela, dok pojedinci koji su na te događaje manje otporni, pokazuju veću asimetričnost. Zbog toga facijalna i tjelesna simetričnost može biti važan pokazatelj zdravlja, jer ona zapravo odražava otpornost pojedinca na okolinske i genetske stresore. Dosadašnja istraživanja pokazuju da tjelesno simetrični pojedinci imaju bolje rezultate na testovima fiziološkog, psihološkog i emocionalnog zdravlja te da i žena i muškarac fizički privlačnijima doživljavaju osobe s većom tjelesnom simetričnošću. U usporedbi sa ženama restriktivne socioseksualne orijentacije, žene s nerestriktivnom socioseksualnom orijentacijom preferiraju simetričnije muškarce, posebno za kratkotrajne veze (Kardum, prema Hrgović, Polšek, 2004).

3.3. Fizička atraktivnosti kao adaptivna karakteristika

Kad je riječ o tjelesnoj simetričnosti kao indikatoru atraktivnosti, Hamilton i Zuk (1982; prema Simpson, & Gangestad, 1992) predložili su da bi atraktivnost mogla biti povezana s otpornošću na patogene tijekom evolucijske prošlosti. Usporedno s koevolucijom štetnih parazita održale su se i nasljedne razlike u otpornosti na patogene, a time i razlike u prilagodbi. Moguće je stoga da je ženski izbor partera temeljen na njegovoj atraktivnosti zapravo oblikovan selekcijom zbog prednosti koje je ta karakteristika značila za njezino potomstvo.

3.4. Omjer spolova potomaka s obzirom na socioseksualnu orijentaciju roditelja

Zanimljiv nalaz, također u skladu s evolucijskom teorijom socioseksualnosti, jest da žene s nerestriktivnom orijentacijom rađaju više sinova. U evolucijskoj povijesti muško i žensko potomstvo imalo je različitu reproduktivnu vrijednost za restriktivne i nerestriktivne žene. Žene s nerestriktivnom socioseksualnošću su na većem dobitku ako imaju potomstvo s partnerom koji je reproduktivno vrijedan, jer će one karakteristike koje njemu omogućuju veću reproduktivnu vrijednost prijeći i u njegovo potomstvo. Međutim, te su karakteristike vrednije za njegove sinove nego za kćeri jer su tijekom evolucijske povijesti muškarci varirali

više od žena u ukupnoj veličini potomstva, što znači da je reproduktivno uspješan muškarac producirao više potomstva nego reproduktivno uspješna žena. Kao rezultat toga, nerestriktivne žene bile su selekcionirane imati više sinova. Restriktivne žene naprotiv bile su na većem dobitku ako su imale relativno više potomstva ženskog spola jer bi im eventualni sinovi bili u kompeticiji s reproduktivno uspješnijim sinovima nerestriktivnih žena. Nova analiza originalnih Kinzeyevih podataka otkrila je da broj predbračnih seksualnih partnera značajan prediktor omjera spolova potomstva. Žene koje su se upuštale u spolne odnose s većim brojem partnera prije braka najčešće imaju više sinova u usporedbi sa svojim restriktivnim vršnjakinjama. Suprotno tomu, žene koje su imale manje spolnih partnera prije braka imaju veći broj ženskih potomaka u usporedbi s nerestriktivnim ženama. Dakle, u onoj mjeri u kojoj evolucijski pritisci mogu utjecati na omjer spolova, može se očekivati da će žene s nerestriktivnom socioseksualnošću rađati više sinova, a žene s restriktivnom socioseksualnošću više kćeri (Kardum, prema Hrgović, Polšek, 2004; Simpson, Gangestad, 1992).

3.5. Utjecaj nerestriktivne socioseksualne orijentacije na ponašanje, stavove i motivaciju

Nerestriktivna socioseksualna orijentacija u korelaciji je s nepoželjnim crtama ličnosti i s nepoželjnim ponašanjima češće kod muškaraca nego kod žena. Kod oba spola nerestriktivna socioseksualna orijentacija u korelaciji je s određenim ponašanjima koja upućuju na prijašnje iskustvo sa seksom s većim brojem spolnih partnera te čestim spolnim odnosima. Što se tiče muškaraca, nerestriktivna socioseksualna orijentacija povezana je s višom razinom prihvatanja mitova o silovanju te iskrivljenih i štetnih seksualnih uvjerenja, višom razinom konzervativnih stavova prema ženama, visokom motivacijom za posjedovanjem moći i niskom motivacijom za pripadanjem i intimnosti, a također je povezana s upotrebom seksualne agresije u prošlosti. Kod žena, nerestriktivna socioseksualna orijentacija povezana je sa seksualnim fantazijama o dominantnosti i s nižim razinama seksualnog konzervatizma (Yost, Zurbriggen 2006).

4. SOCIOSEKSUALNOST I IZBOR ROMANTIČNOG PARTNERA

Kad je riječ o činiteljima koji su važni pri izboru partnera za romantičnu vezu, evolucijska objašnjenja pretpostavljaju postojanja razlike između osoba različite socioseksualne orijentacije u važnosti koju pripisuju pojedinim činiteljima. Ovisno o tome

ulaze li ljudi u dugotrajne veze ili pak u kratkotrajne avanture, za odabir partnera u tim situacijama presudni su različiti čimbenici. Socioseksualnost kao mjera individualnih razlika može poslužiti za istraživanje individualnih razlika pri odabiru partnera za romantičnu vezu. Neke žene preferiraju muškarca koji je spreman ulagati u potomstvo što se očituje u partnerovoj vjernosti i pokazivanju brige dok s druge strane neke žene preferiraju partnere koji posjeduju karakteristike koje su bile nužne za preživljavanje u prošlosti, a prenose se na potomstvo genetskim putem ili kulturom. Premda se ne može sa sigurnošću tvrditi o kojim se karakteristikama radi, vrlo vjerojatno je da su fizička privlačnost, dominacija i socijalni status neke od njih.

4.1. Preferencije pri izboru partnera

Prema evolucijskoj teoriji spolnih razlika ljudsko spolno ponašanje je strateško: ljudi traže partnere određenih svojstava da bi riješili adaptivne probleme s kojima su se njihovi preci suočavali tijekom evolucije, što znači da su preferencije pri izboru partnera rezultat pritiska koji su nekada djelovali (Buss, 1999). Budući da su se muškarci i žene suočavali s različitim adaptivnim problemima, pojavila se i razlika u načelima koja određuje odluke muškaraca i žena pri izboru partnera. Ženski izbor partnera znatno je diskriminativniji od muškog, što se dijelom pripisuje neproporcionalno većem ženskom ulaganju u potomstvo. Muške i ženske spolne stanice bitno se razlikuju: dok su spermiji manji i pokretljiviji, a usto se proizvode na milijune, jajašca su veća, a svaka žena ih posjeduje u fiksnom broju – otprilike 400 – za čitav život. Disproporcija postaje još veća kad se uzme u obzir da se oplodnja i gestacija odvijaju u ženskom tijelu, što je devetomjesečno ulaganje, na koje se zatim nadovezuje period dojenja, dok je jedino muško ulaganje sam seksualni čin (Trivers, 1972; prema Hrgović, Polšek, 2004). Budući da su žene u našoj evolucijskoj prošlosti preuzimale velik rizik samim seksualnim činom, evolucija je favorizirala one koje su bile visoko selektivne u izboru partnera, jer su njihovi potomci imali veće šanse za preživljavanje. Izborom partnera žena je rješavala adaptivne probleme. Glavni cilj bio je povećavanje šansi za opstanak žene i njezinog potomstva, koji se očituje u više aspekata. Najprije, žena je morala odabrati muškarca koji posjeduje resurse te ima dobru financijsku perspektivu. Žene nadalje preferiraju muškarce visokog socijalnog statusa, jer je visoko mjesto u hijerarhiji oduvijek značilo mogućnost kontrole resursa. Međutim, ženina procjena se često ne temelji na trenutačnoj situaciji, već na procjeni vjerojatnosti da će potencijalni partner u budućnosti raspolagati resursima, dakle na kvalitetama kao što su ambicija, inteligencija, obrazovanje,

marljivost. No činjenica da muškarac raspolaže resursima, nije dovoljna – bitno je pronaći partnera koji će biti voljan te resurse uložiti u partnericu i njezino potomstvo, a taj adaptivni problem žena rješava tako da bira partnera koji prema njoj iskazuje ljubav i pokazuje da je spreman brinuti se za djecu i investirati u njih ((La Cerra, 1994, prema Buss 1999) te koji je stabilan i pouzdan (Buss i Shackelford, 1997). S druge strane neke žene preferiraju partnere koji posjeduju karakteristike koje su bile nužne za preživljavanje u prošlosti, kao što su atraktivnost i dominantnost, a prenose se na potomstvo genetskim putem ili kulturom.

Navedeni obrasci izbora partnera kovariraju sa ženskom socioseksualnošću. Žene koje biraju partnera na temelju njegove spremnosti da ulaže u potomstvo trebaju mnogo dokaza za roditeljsko ulaganje i stoga više vremena prije stupanja u spolne odnose. Prema definiciji, takve žene iskazuju restriktivnu socioseksualnu orijentaciju. Ženama koje pak biraju partnere prema karakteristikama koje pokazuju njihovu dobru prilagođenost (na primjer atraktivnost) bit će potrebno manje vremena da procijene te osobine. Posljedično usvajaju nerestriktivnu socioseksualnu orijentaciju. U evolucijskoj prošlosti muškarci koji su puno ulagali u potomstvo željeli su partnerice za duge veze koje su spremne na ekskluzivnost u vezi koja se očituje u čvrstoj vjernosti i odanost. Obratno, muškarci koji nisu naročito ulagali u potomstvo preferirali su partnerice koje posjeduju attribute povezane s dobrom prilagodbom, poput visoke fizičke atraktivnosti i/ili socijalnog statusa. Kao kod žena, ovi obrasci odabira partnera koreliraju sa socioseksualnošću. Onim muškarcima koji iznimno investiraju u potomstvo potrebno je više vremena da dokažu i procijene odanost i vjernost partnerice, te bi stoga takvi muškarci trebali usvojiti restriktivnu socioseksualnu orijentaciju. S druge strane, muškarci koji ne investiraju znatno u potomstvo trebali bi usvojiti nerestriktivnu socioseksualnu orijentaciju (Simpson, Gangestad, 1992).

4.2. Veća varijabilnost u odgovorima unutar spolova

Za bilo koju karakteristiku (npr. fizička privlačnost) varijabilnost u odgovorima među spolovima je veća unutar spolova nego između spolova. Naime, iako su neke poželjne karakteristike sporazumno cijenjene na globalnoj razini, pojedinci ipak izražavaju čvrstu varijabilnost pri određivanju važnosti specifičnih atributa pri izboru partnera. Drugo, budući da većina ljudi nema potrebne karakteristike da privuče partnera koji posjeduje cijeli niz poželjnih atributa, pojedinci moraju staviti veći naglasak na neke karakteristike zanemarujući neke druge (Simpson, Gangestad, 1992).

Mnogi evolucijski orijentirani znanstvenici imaju problem objašnjenja veće varijabilnosti koja tipično postoji unutar istog spola nego među spolova kad je riječ o poželjnim karakteristikama kod potencijalnih partnera. Gangstead i Simpson (1992) objasnili su da varijabilnosti koja postoji unutar istog spola i među spolovima u preferencijama pri izboru partnera i socioseksualne orijentacije postoji iz dva moguća razloga. Prvo, interseksualna kompeticija trebala bi proizvesti različitu reproduktivnu uspješnost kod različitih pojedinaca. Pojedinci koji nisu bili uspješni u strategiji 'tko bolji njegovo', svoju reproduktivnu uspješnost mogli su povećati jedino razvijajući alternativnu strategiju. Moguće je dakle da je selekcija pospješila razvijanje više od jedne reproduktivne strategije unutar svakog spola. Drugo, roditeljsko ulaganje nije jedina kvaliteta koju muškarci mogu ponuditi ženama, tu su i 'dobri geni'.

Žene su trebale biti selekcionirane da izlaze s muškarcima koji posjeduju adaptivne karakteristike ili resurse koji mogu biti preneseni na njezino potomstvo bilo genetskim ili socijalnim putem ili koji pokazuju spremnost za ulaganje u potomstvo. Međutim, zbog pogodnosti posjedovanja adaptivnih karakteristika, pojedini muškarci najčešće su smatrali da ne moraju ulagati mnogo u potomstvo bilo koje ženke. Stoga, ti muškarci bili su selekcionirani da manje ulažu u potomstvo zbog posjedovanja adaptivnih karakteristika ili resursa. Posljedično, visoka kvaliteta gena kod muškarca negativno je kovarirala s njegovom spremnošću da ulaže u vlastito potomstvo. Prema tome, obje ženske strategije koje su bile usmjerene pronalaženju dobro prilagođenog partnera (nerestriktivno orijentiranog) i partnera koji je spreman ulagati u svoje potomstvo (restriktivne socioseksualne orijentacije) mogle su biti održane selekcijom ovisnom o frekvenciji. Naime, određeni muškarci, najčešće oni koji su posjedovali ili adaptivne karakteristike (npr. fizička atraktivnost) ili važne resurse koji će omogućiti reproduktivnu prednost njegovu potomstvu, mogli su koristiti nerestriktivne strategije uspješnije od drugih muškaraca. Posjedovanje poželjnih karakteristika i/ili resursa omogućilo je takvim muškarcima da privlače partnerice bez pristajanja na visoko roditeljsko ulaganje. Takvi muškarci su stoga bili selekcionirani da usvoje nerestriktivnu socioseksualnu orijentaciju i da traže partnerice koje su atraktivne i istovremeno ne zahtijevaju izrazitu obvezu, odanost i ulaganje. Muškarci koji nisu posjedovali dobre adaptivne karakteristike ili resurse nisu bili uspješni u kompeticiji za partnerice bez spremnosti za ulaganje u potomstvo. Moguće je stoga da su selekcijski pritisci proizveli mehanizam putem kojeg su ovi muškarci postali restriktivno socioseksualno orijentirani, te spremni ulagati u dugoročne veze, odani, predani u vezi očekujući isto od svojih partnerica.

Prema tom modelu moguće je da su individualne razlike u muškoj i ženskoj socioseksualnosti rezultat genetskih utjecaja i slučajnih reproduktivnih strategija koje su pospješile dobru prilagodbu i nerestriktivnih i restriktivnih pojedinaca tijekom evolucijske povijesti. Iako je ovaj model spekulativan iz različitih izvora dolaze dokazi koji podupiru neke glavne činjenice. Naime, kao što se predviđa prema modelu, bodovi na ljestvici socioseksualnosti su u pozitivnoj i značajnoj korelaciji s romantičnim dijadama. Drugo, pokazano je da su nerestriktivni muškarci znatno atraktivniji od onih restriktivnih. Također, nerestriktivni muškarci jednako kao i nerestriktivne žene preferiraju partnere koji su atraktivni dok restriktivni muškarci i žene žele partnere koji su spremni na ekskluzivnost veze i ulaganje. Pokazano je nadalje da preferencije kod ženskog spola mogu imati veći utjecaj na stvarno ponašanje nego muške preferencije (Simpson, Gangestad, 1992).

4.3. Preferencije pri izboru partnera osoba ovisno o socioseksualnoj orijentaciji - osobne i roditeljske kvalitete vs. atraktivnost i socijalna poželjnost

Individualne razlike u socioseksualnoj orijentaciji imaju utjecaj na osobine koje pojedinci preferiraju pri izboru partnera za romantičnu vezu. Dva najistaknutija faktora pri izboru partnera su atraktivnost/socijalna poželjnost te osobne/roditeljske kvalitete. Osobine koje su karakteristične za prvi faktor su fizička atraktivnost, seksualna privlačnost, financijski resursi i socijalni status, dok su osobine vezane za faktor osobne/roditeljske kvalitete odgovornost, nježnost i razumijevanje, smisao za humor, stabilna ličnost, dobar roditelj, slične vrijednosti i uvjerenja te odanost i vjernost. Pojedinci restriktivne socioseksualnosti visoko rangiraju one osobine koje su karakteristične za faktor osobne/roditeljske kvalitete dok osobe nerestriktivne socioseksualnosti veću važnost pripisuju upravo suprotnim osobinama koje su karakteristične za faktor atraktivnosti/socijalne poželjnosti. Nadalje, pri izboru između dva potencijalna partnera koji posjeduju različite osobine, jedan visoku fizičku atraktivnost i socijalnu poželjnost, ali niske osobne i roditeljske kvalitete, a drugi obratne kvalitete, nerestriktivni pojedinci najčešće biraju prvog partnera dok restriktivni pojedinci najčešće biraju partnere poželjnih osobnih/roditeljskih kvaliteta. Nadalje, ukoliko se ispituju karakteristike koje trenutno posjeduju partneri osoba restriktivne i nerestriktivne socioseksualne orijentacije, najčešće se pronalazi da su partneri nerestriktivnih ispitanika društveno poželjni i atraktivni dok su partneri restriktivnih sudionika odgovorni, odani, vjerni i osjećajni.

Kad je riječ o preferencijama prema osobinama pri izboru partnera žene nerestriktivne socioseksualne orijentacije poput žena restriktivne orijentacije ne pokazuju veću preferenciju za muškarce većeg socijalnog statusa ili većih financijskih resursa što predstavlja određenu iznimku. Naime, bar što se tiče mlađe populacije žena (studentica) veća važnost se pridaje potencijalno adaptivnim osobinama, a ne partnerovim resursima.

Može se zaključiti dakle da osobe restriktivne i nerestriktivne socioseksualne orijentacije preferiraju, biraju i u konačnici imaju partnere s različitim karakteristikama. Osobe nerestriktivne socioseksualne orijentacije traže partnere koji su fizički i seksualno atraktivniji i socijalno poželjniji čime rješavaju adaptivni problem pronalaska partnera koji će svoje evolucijski oblikovane adaptivne karakteristike prenijeti na vlastito potomstvo. Osobe restriktivne orijentacije za romantičnu vezu preferiraju partnere koji posjeduju karakteristike nježnosti, osjećajnosti, odgovornosti te odanosti i vjernosti čime rješavaju adaptivni problem osiguravanja ulaganja u potomstvo (Simpson, Gangestad, 1992).

4.4. Model R-K

Moguće je da su individualne razlike u socioseksualnosti rezultat razlike u upotrijebljenoj reproduktivnoj strategiji. Prema R-K modelu promiskuitetne osobe usvojile su R - strategiju koju karakterizira preuranjena i obilna reproduktivnost kao i mala briga za potomstvo. Manje promiskuitetni ljudi opisani su K-strategijom u kojoj je reprodukcija odgođena i manje učestala, ali je osigurana dovoljna roditeljska briga. Varijacija nepodudarnih fizičkih i reproduktivnih atributa podrazumijevala je razvoj ovih dviju strategija. Na primjer, prema R – K modelu osobe koje su osvojile R-strategiju ranije sazrijevaju, ranije se razmnožavaju, imaju veće potomstvo, manje ulažu u potomstvo, imaju kraći životni vijek, manju prosječnu težinu, brži metabolizam i imaju veći postotak smrti novorođenčadi. Ljudi K- strategije trebali bi pokazivati suprotna obilježja.

R-K model pokazuje jedno zajedničko obilježje s ranije navedenim modelom. Naime, oba modela pretpostavljaju da su restriktivni pojedinci, obično restriktivne žene, selekcionirani više ulagati u potomstvo. Međutim postoje mnoge razlike u ta dva modela, jer prvi model ne smatra da socioseksualnost treba kovarirati sa svim fizičkim i reproduktivnim karakteristikama. Dva modela se razlikuju i prema stajalištu o tome koji su to selekcijski pritisci mogli proizvesti nerestriktivnu socioseksualnost. R-K model pretpostavlja da je nerestriktivna socioseksualnost nastala kao rezultat dugoročne izloženosti varijacijama nestabilnog okoliša u svrhu poticanja ranijeg i većeg razmnožavanja. S druge strane, prvi

model pretpostavlja da je nerestriktivna socioseksualnost evoluirala – bar kod žena- kako bi osigurala partnere koji posjeduju karakteristike ili resurse koji povećavaju prilagodbu kasnijih potomaka, pogotovo sinova. Nadalje, i nerestriktivna i restriktivna socioseksualnost mogle su se pojaviti i opstati selekcijom ovisnom o frekvenciji. R- K teorija pak ne objašnjava ove nove aspekte prvog modela (prema Simpson, Gangestad, 1992).

5. CRTE LIČNOSTI POVEZANE SA SOCIOSEKSUALNOŠĆU

U međunarodnom istraživanju seksualnog ponašanja nekoliko crta ličnosti pokazalo je konzistentnu povezanost s kratkoročnim vezama. Ekstraverzija pozitivno korelira s interesom za kratkoročne veze, nerestriktivnom socioseksualnom orijentacijom, sudjelovanjem u kratkotrajnim vezama, podlijevanju pritiscima drugih za sudjelovanjem u kratkoročnim vezama te s nedostatkom ekskluzivnosti u vezi. Niska razina ugodnosti i savjesnosti također su povezani sa kratkoročnim vezama, osobito s dvostrukim 'spojevima'. Neuroticizam i otvorenost prema iskustvu povezani su također s kratkoročnim vezama, ali je ta povezanost nekonzistentna kroz nacije i spol. Veze između ličnosti i seksualnosti na nacionalnoj razini potvrdile su nalaze među regijama, poput jake povezanosti između nacionalne ekstraverzije i nacionalne socioseksualnosti (Schmitt, Shackelford, 2008).

5.1. Crte ličnosti i socioseksualnosti

Sve dimenzije petofaktorskog modela ličnosti povezane su sa seksualnošću i strategijama koje ljudi koriste pri izboru partnera. Međutim, u mnogim istraživanjima i kulturama pokazano je da su ekstraverzija i ugodnost pouzdano povezane sa socioseksualnošću. Naime, ljudi koji su visoko na ljestvici ekstrovertiranosti, a nisko na ljestvici ugodnosti obično su nerestriktivne socioseksualne orijentacije. Međutim, socioseksualnost se može najčešće povezati s crtama ugodnosti i ekstraverzijom kod muškaraca, ali ne i kod žena. Asertivnost i prijateljsko ponašanje može koristiti muškarcima više nego ženama jer ženina ličnost i osobnost mogu biti manje važni u kontekstu sparivanja, odnosno stupanja u vezu. Naime, odluku o stupanju u vezu najčešće donosi žena te stoga osobnost muškarca i njegove crte ličnosti mogu biti presudne pri donošenju te odluke. Ugodnost je crta ličnosti koja je vjerojatno bila vrlo korisna za napredovanje muškaraca na hijerarhiji dominantnosti te je tako ujedno muškarcima olakšala pristup kratkoročnim vezama. Nadalje, psihotocizam u formi mračne trijade također utječe na razlike u socioseksualnosti

(prema Schmitt, Shackelford, 2008). Jonason (2011) navodi da su te veze značajno drukčije kad se uvede varijabla spola. Naime, kad je riječ o spolu on navodi da postoji pozitivna korelacija između ekstraverzije i socioseksualnosti kao i između otvorenosti i socioseksualnosti i kod muškaraca i kod žena. Također, kao što je ranije spomenuti, pronašao je da postoji negativna korelacija između ugodnosti i socioseksualnosti kod muškaraca, ali ne i kod žena. Negativna korelacija između neuroticizma i socioseksualnosti postoji kod žena, ali ne kod muškaraca. Objašnjenje vjerojatno leži u činjenici da ekstraverzija pomaže očuvanju samopoštovanja kod oba spola. Moguće objašnjenje navedenih korelacija je da crte ličnosti poput ekstraverzije, otvorenosti i psihoticizma vjerojatnije mogu pomoći više muškarcima nego ženama prilikom traženja odgovarajućeg partnera. Postoji vjerojatnost da su žene koje se nalaze visoko na crti neuroticizma najčešće neraspložene za spolni odnos. Ovo je možda povezano s činjenicom da su neurotični ljudi u većoj mjeri zabrinuti za posljedice svojih postupaka, fokusirajući se na negativne aspekte te će se stoga rjeđe upuštati u spolno rizična ponašanja.

5.2. Crte ličnosti i kratkoročne veze

Kratkotrajne veze su suvremeni oblik rekapitulacije evolucijske povijesti koje obično proizvode dovoljne reproduktivne dobitke za potomke oba spola. Međutim, pored dobitaka također postoje i reproduktivni troškovi. Naime s nedostacima kratkoročnih veza danas se suočava moderni čovjek kao što su i njegovi preci u prošlosti. Na primjer, ponašanja koja se podrazumijevaju preferiranjem kratkoročnih veza poput promiskuiteta, nevjere te otimanja dugoročnog partnera nekoj drugoj osobi, predstavljaju značajnu opasnost za pojedinca, njegove zajednice (veze) i društvo u cjelini. Kratkoročne veze mogu dovesti do raskida dugoročnih veza, ljubomore i nasilne kazne od ožalošćenih partnera, kao i do opasnosti zaraze spolno prenosivim bolestima i drugim infekcijama. Možda najbolji prediktor sklonosti kratkoročnim vezama je crta ličnosti impulzivno traženje uzbuđenja. Impulzivno traženje uzbuđenja u bliskoj je vezi s dvjema dimenzijama petofaktorskog modela ličnosti, niskom ugodnošću i niskom savjesnošću. Ne iznenađuje stoga da su mnoge studije pokazale da su kratkoročne veze povezane s niskom ugodnošću i niskom savjesnošću.

Na temelju svog trofaktorskog modela ličnosti, Eysenck je smatrao da je ekstraverzija centralna crta ličnosti za objašnjenje individualnih razlika u seksualnosti, uključujući mnoge facete koje određuju spremnost za stupanje u kratkotrajne veze. Na primjer, Eysenck je pokazao da će ekstroverti češće nego introverti odobravati spolne odnose s više partnera te

štoviše i sudjelovati u spolnom odnosu s više partnera nego introverti. Pored toga, postoji povezanost neuroticizma s nekim riskantnim ponašanjima poput upuštanja u dvostruke veze i promiskuitetnog spolnog ponašanja kao i općenito sa spremnosti na veći rizik povezan sa seksualnim radnjama. Otvorenost je nekonzistentno povezana s kratkotrajnim vezama jer je ta veza ovisna i o spolu i svjetskoj regiji (Schmitt, Shackelford, 2008).

6. ULOGA ZDRAVSTVENOG I DRUŠTVENOG RIZIKA

Bodovi na socioseksualnosti se smanjuju s porastom HIV/AIDS infekcija kao i maloljetničkih trudnoća, dok je ženska socioseksualnost u porastu s povećanjem rizika oboljenja od infektivnih bolesti. Socioseksualnost je niža u zemljama u kojima je veća proporcija muškaraca u populaciji i u kojima brakovi podrazumijevaju veću razinu predanosti. Međunarodne razlike u motivaciji za neobavezni seks djelomično su odraz različitih gledišta na prebračni seks kao i na njegove posljedice, ali i postojanja mogućnosti da žene koje povećavaju interes za seksualnu različitost također i povećavaju otpornost na bolesti, koja se zatim prenosi na potomstvo.

6.1. Bračno tržište i socioseksualnost

Postoji čitava mreža povezanosti bračnog tržišta i seksualne restriktivnosti. Generalno, u društvima u kojima se žene susreću s bračnim tržištima, one nastoje odgoditi stupanje u spolne aktivnosti sve do braka. S druge strane, u društvima u kojima su neženje u manjini mlade žene najčešće i same iniciraju spolni čin prije braka te je cijelo takvo društvo općenito manje restriktivno. Slični nalazi dobiveni su u društvima u kojima žene često odgađaju brak kako bi razvile karijeru. S obzirom na to da u oba slučaja postoji veliki broj spolno aktivnih žena muškarci se u konačnici ne moraju nužno oženiti da bi imali aktivan spolni život.

Samohrano roditeljstvo je u porastu u društvima u kojima postoji manjak muškaraca, u kojima je većina muškaraca siromašna te u društvima u kojima veliki broj žena ulaže u karijeru. Socioseksualnost je u također u porastu (od restriktivne k nerestriktivnoj orijentaciji) u zemljama u kojima postoji relativna deprivacija muškaraca. Schmitt (2005) je pronašao da je omjer spolova u 48 zemalja negativno korelirao sa socioseksualnosti kod oba spola.

6.2. Maloljetničke trudnoće

Veći rezultat na ljestvici socioseksualnosti označava nerestriktivnu socioseksualnu orijentaciju koju obilježava veća promiskuitetnost, rano stupanje u spolne odnose te niska razina emocionalne vezanosti za spolne partnere. Ženska socioseksualnost opada (od nerestriktivne k restriktivnoj) s povećanjem rizika maloljetničkih trudnoća što predstavlja određenu zaštitu mladim ženama od potencijalnih troškova rane reprodukcije pogotovo ako ona interferira s ulaskom u brak. Schmitt(2005) je otkrio značajnu negativnu korelaciju između tinejdžerskih trudnoća i ženske socioseksualnosti. Moguće je da u nekim zemljama rizik od tinejdžerskih trudnoća sprječava ili onemogućuje nerestriktivnu socioseksualnu orijentaciju.

6.3. Zdravstveni rizik

Pored velike cijene tinejdžerskih trudnoća i narušavanja dobrih izgleda za brak nerestriktivna socioseksualnost također rezultira i velikim zdravstvenim rizikom. Naime, nerestriktivna socioseksualnost znatno povećava rizik stjecanja spolno prenosivih bolesti. Neke od spolno prenosivih bolesti narušavaju opće zdravstveno stanje i plodnost, dok zaraza HIV-om uzrokuje brojna kronična stanja koja ponekad dovode u opasnost i sam život oboljelog. Unatoč tomu što se HIV/AIDS nekada prvenstveno prenosio među korisnicima intravenoznih droga i osobama homoseksualne spolne orijentacije, danas se naprotiv mnogo češće širi heteroseksualnim interakcijama. Uzevši u obzir ozbiljne posljedice koje slijede nakon infekcije, nerestriktivna socioseksualnost može biti reducirana u zemljama gdje su visoke stope HIV/AIDS oboljenja. Osobe koje pak ne pridaju veliki značaj spolno prenosivim bolestima zanemarujući rizik češće se uključuju u visoko rizične spolne odnose.

Osobe nerestriktivne socioseksualne orijentacije pod većim su rizikom od stjecanja raznih spolno prenosivih bolesti zbog čestog fizičkog kontakta sa strancima, to jest osobama koje ne moraju nužno poznavati da bi stupile u spolni odnos s njima. Prema tome, socioseksualnost je najčešće niska u zemljama gdje je rizik od infekcije visok. Naime, iako javni zdravstveni djelatnici često pretpostavljaju da je nerestriktivna socioseksualnost najveći uzrok svjetske HIV/AIDS epidemije, zemlje u kojima vlada visoka razina zaraženosti HIV/AIDS-om imaju neuobičajeno nisku razinu socioseksualnosti čak i kad su pod kontrolom faktori poput ekonomskog razvitka. S druge strane, rizik zadobivanja ostalih infektivnih bolesti nema inhibirajući efekt na mušku socioseksualnost.

Veći rizik od infekcije u nekim slučajevima može naprotiv povećati socioseksualnost. Taj efekt je znatno važniji za žene s obzirom na znatno veće ulaganje u potomstvo. Naime, ženska socioseksualnost je iznenađujuće visoka u zemljama u kojima prijete velike posljedice zaraznih bolesti što sugerira da one zapravo traže dobre gene i otpornost na bolesti za svoje potomstvo kroz kratkoročne veze i brojne spolne partnere. U skladu s tim, žene pridaju veću važnosti genetskoj kvaliteti svojih partnera. Moguće je stoga da žene za kratkotrajne veze biraju partnere koji mogu potomstvu pružiti otpornost na bolesti u zemljama u kojima je rizik od infektivnih bolesti visok. Kros- nacionalne razlike u rezultatima na socioseksualnosti su visoko predvidljive iz troškova prilagodbe i dobitka od kratkoročnih veza. I muškarci i žene su restriktivno socioseksualno orijentirani u zemljama u kojima postoji visoki rizik od zadobivanja spolnih bolesti, neželjene trudnoće ili opasnost narušavanja dobrih mogućnosti stupanja u brak. Nasuprot tomu, žene često mogu imati i nerestriktivnu socioseksualnu orijentaciju u zemljama gdje su njihova djeca u velikoj opasnosti od parazita ili pak zadobivanja infektivne bolesti, a taj fenomen je dakle vjerojatno strategija kojom se prenosi otpornost na zarazne bolesti na potomstvo – problem koji ima veću važnost za žene s obzirom na veće ulaganje u potomstvo (Barber, 2008).

Otpornost za infektivne bolesti zasigurno utječe na strategije biranja partnera kod ljudi, ali i drugih vrsta. Na temelju antropoloških i kros-nacionalnih istraživanja pokazano je da je svojstvo otpornosti na bolesti prediktor poligamnih veza. Naime, objašnjenje za rasprostranjenost poligamnih brakova leži u sposobnosti poligamnih muškarca da pružaju pojačanu otpornost na bolesti svojem potomstvu. Poligamni brakovi se zaista pojavljuju u područjima izloženima visokom riziku od zaraznih bolesti i parazita, a sličan adaptivni mehanizam vrijedi i kad je riječ o drugim vrstama. Fizička atraktivnost je također važnija pri izboru partnera u zemljama kojima prijete opasnosti od mnoštva parazita što ima smisla ako je fizička atraktivnost pokazatelj dobrih gena. Gangstead, Haselton i Buss (2006; prema Barber, 2008) također su pokazali da rasprostranjenost parazita povećava preferenciju žena prema inteligentnim obrazovanim muškarcima što one interpretiraju kao indirektnu procjenu dobrog zdravlja i otpornosti na bolesti.

7. EKONOMSKE ODREDNICE SOCIOSEKSUALNOSTI

Socioseksualnost raste s ekonomskim razvojem koji podrazumijeva da sve više žena ulaže u svoje karijere. Naime, Schmitt (2005) je pokazao da je ženska socioseksualnost u

pozitivnoj korelaciji s bruto domaćim proizvodom i da ona raste zajedno s različitim mjerama političkog i ekonomskog statusa žene.

7.1. Spolne razlike u socioseksualnosti ovisne o ekonomskom razvoju

Međunarodne razlike u socioseksualnosti zapravo su adaptivni odgovori na varirajuće troškove u stupnjevima socioseksualnosti. Veliki utjecaj na te razlike dakako ima varijabla spola. Naime, gdje ženska socioseksualnost raste (od restriktivne ka nerestriktivnoj) zajedno s ekonomskim razvojem, događa se značajan pad muške socioseksualnosti (od nerestriktivne ka restriktivnoj). Porast ženske socioseksualnosti u ekonomski razvijenim zemljama je očekivan iz brojnih razloga koji imaju veze s povećanjem ženine ekonomske neovisnosti kao i smanjivanjem važnosti seksualne reputacije kao kriterija za poželjnost žene za udaju. Odbađanje braka od strane žena dok ne steknu visoku razinu obrazovanja i dok ne utvrde karijeru znači da postoji veći broj spolno aktivnih žena u populaciji. U skladu s tim, muškarci koji su u potrazi za dugoročnom partnericom češće doživljavaju neuspjeh u društvima u kojima žene više preferiraju kratkoročne veze bez obaveze (Barber, 2008).

7.2. Gustoća naseljenosti

Najveći prediktor socioseksualnosti za oba spola je gustoća naseljenosti. Bodovi na socioseksualnosti kod muškaraca i žena znatno opadaju u zemljama koje imaju veliku gustoću naseljenosti. To znači da postojanje većeg broja atraktivnih ljudi ne povećava interes za kratkoročne veze. Uistinu, prisutnost velikog broja drugih ljudi može inhibirati interes za seksualne aktivnosti jer je za njih najčešće potrebna visoka razina privatnosti. Osim toga, poznato je da su prenapučenost i gužva stresori koji povećavaju proizvodnju hormona epinefrina i kortizola, antagonista spolnih hormona, pogotovo spolnog hormona testosterona koji utječe na motivaciju za seks kod oba spola, ali naročito kod muškaraca. Velika gustoća naseljenosti značajno više smanjuje mušku socioseksualnost negoli žensku, vrlo vjerojatno upravo zbog testosterona čije se izlučivanje smanjuje zbog napučenosti i/ili gužve, a važniji je za mušku spolnu motivaciju nego za žensku (Barber, 2008).

8. Utjecaj stresa na socioseksualnu orijentaciju

Što se tiče stupnja u kojem različiti čimbenici utječu na prilagodbu muškaraca i žena, jedan nalaz pokazuje da ovisno o spolu različiti faktori utječu na kros-nacionalne razlike u rezultatima na socioseksualnosti. Međutim, objašnjenja u terminima genetski determiniranih individualnih razlika je neprihvatljivo jer nije moguće da se stanovnici različitih zemalja sistematski razlikuju u načinu na koji geni utječu na motivaciju za seks. Vjerojatnije objašnjenje moglo bi se pronaći u istraživanjima utjecaja različitog stupnja stresa na razvoj mozga. Naime, brojni nalazi istraživanja ponašanja životinja i nalazi iz područja neuroznanosti govore o činjenici da je visoki stres rano u životu dobar prediktor kasnije nerestriktivne socioseksualne orijentacije (prema Barber 2008).

9. Teorija životnih događaja – okosnica istraživanjima reproduktivnih strategija

Teorija životnih događaja moćna je okosnica za istraživanje obrazaca izbora partera i drugih ponašajnih strategija koja integrira evolucijske, ekološke i socijalno razvojne perspektive. Postoji dokaz da su psihološki indikatori ženinih prošlih iskustava s vezama povezani s predviđanjem ženinog budućeg ponašanja u romantičnim vezama. Žene s nesigurnim stilom privrženosti, pogotovo one s negativnim evaluacijama sebe i drugih, češće procjenjuju muškarca s atributima koji upućuju na sklonost kratkotrajnim vezama kao potencijalnog partnera i za kratkotrajnu i dugotrajnu veze nego što to čine žene sa stilom sigurne privrženosti. Žene nerestriktivne socioseksualne orijentacije češće razmišljaju o aferama s različitim muškarcima, a to predviđanje je čvršće ukoliko se radi o muškarcu s atributima koji upućuju na spremnost za kratkotrajnu vezu. One žene koje postižu visok rezultat na praćenju vlastitih procesa također češće imaju seksualne afere i kratkotrajne veze s takvim muškarcima (Kruger, 2008).

ZAKLJUČAK

Razmatranja osnovana na području evolucijske psihologije zanimaju se za ponašanja koja su oblikovana i bila funkcionalna u okolini evolucijske prošlosti. Današnja okolina mogla bi se znatno razlikovati od one u prošlosti. Dok su nekada seks i reprodukcija bili nerazdvojivo povezani jedno s drugim, danas to više nije nužno tako. Premda ponašajne prilagodbe oblikovane nekadašnjom okolinom danas nisu nužno funkcionalne, efekti takve prilagodbe ipak mogu biti viđeni u određenim oblicima socijalnog ponašanja, pogotovo ponašanja koja se odnose na izbor partnera. Osobe nerestriktivne socioseksualne orijentacije traže partnere koji su fizički i seksualno atraktivniji i socijalno poželjniji čime rješavaju adaptivni problem pronalaska partnera koji će svoje evolucijski oblikovane adaptivne karakteristike prenijeti na vlastito potomstvo. Osobe restriktivne orijentacije za romantičnu vezu preferiraju partnere koji posjeduju karakteristike nježnosti, osjećajnosti, odgovornosti te odanosti i vjernosti čime rješavaju adaptivni problem osiguravanja ulaganja u potomstvo. Efekt evolucijskih pritisaka može se vidjeti u utjecaju na omjer spolova jer se očekuje da žene s nerestriktivnom socioseksualnošću rađaju više sinova, a žene s restriktivnom socioseksualnošću više kćeri. Socioseksualnost ima osnovu u svim faktorima petofaktorskog modela ličnosti, a na socioseksualnu orijentaciju utječe ekonomski razvoj koji povećava žensku socioseksualnost. Socijalni i zdravstveni rizici mogu smanjiti rezultate na socioseksualnosti dok ih s druge strane genetski dobitci mogu povećati, barem što se tiče žena. Bodovi na socioseksualnosti se smanjuju s porastom HIV/AIDS infekcija kao i maloljetničkih trudnoća. Ženska socioseksualnost u porastu je s povećanjem rizika oboljenja od infektivnih bolesti jer time žene osiguravaju dobre gene i otpornost na bolesti svojem potomstvu.

Moguće je da su individualne razlike u muškoj i ženskoj socioseksualnosti rezultat genetskih utjecaja i slučajnih reproduktivnih strategija koje su pospješile dobru prilagodbu i nerestriktivnih i restriktivnih pojedinaca tijekom evolucijske povijesti. Moderne populacije svjesne su nedostataka, ali i prednosti nerestriktivne socioseksualnosti, a kad je riječ o spolnom ponašanju, kao i za druge stvari, roditelji odgajaju djecu da se ponašaju na način koji promiče socijalni i biološki uspjeh u njihovom jedinstvenom kontekstu.

LITERATURA

- Barber, N. (2008). Cross – National Variation in the Motivation for Uncommitted Sex: The Role of Disease and Social Risks. *Evolutionary Psychology*, 6(2), 234-245.
- Buss, D. M., Shackelford, T. K. (1997). Susceptibility to infidelity in the first year of marriage. *Journal of Research in Personality*, 31, 193-221.
- Buss, D. M. (1999). *Evolutionary psychology: The new science of the mind*. Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Hrgović, J., Polšek, D., (ur.) (2004). *Evolucija društvenosti*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Jonason, P. K., Teicher, E. A., & Schmitt, D.P. (2011). The TIPI's Validity Confirmed: Associations with Sociosexuality and Self – Esteem. *Individual Differences Research*, 9(1), 52-60.
- Kruger, D. J., & Fisher, M. L. (2008). Women's Life History Attributes are Associated with Preferences in Mating Relationships . *Evolutionary Psychology*. 6(2), 289-302.
- Schmitt, D.P. (2005). Sociosexuality from Argentina to Zimbabwe: A 48-nation study of sex, culture, and strategies of human mating. *Behavioral and Brain Sciences*, 28, 247-311.
- Schmitt, D. P., & Shackelford, T.K. (2008). Big Five Traits Related to Short – Term Mating: From Personality to Promiscuity across 46 Nations. *Evolutionary Psychology*, 6(2), 246-282.
- Simpson, J.A., & Gangestad, S.W. (1992). Sociosexuality and Romantic Partner Choice. *Journal of Personality*, 60(1), 31-51.
- Yost, M. R., & Zurbriggen, E.L. (2006). Gender Differences in the Enactment of Sociosexuality: An Examination of Implicit Social Motives, Sexual Fantasies, Coercive Sexual Attitudes, and Aggressive Sexual Behavior. *The Journal of Sex Research*. 42(2), 163-173.